

MEDIA HYPE

DE ANATOMIE VAN EEN SCHANDAAL

ZIEK VAN DE RAMP OF VAN HET NIEUWS OVER DE RAMP?

MEDIAHYPE: BIJZONDERE AANDACHT VOOR EEN BEPAALD ONDERWERP IN DE MEDIA.

Normaal wordt het nieuws van verschillende kanten belicht. Er komen deskundigen aan het woord, ooggetuigen doen hun zegje, gezaghebbers profileren hun mening en de feiten en bronnen worden minstens drie keer gecheckt.

Bij mediahypes gaat dit anders.

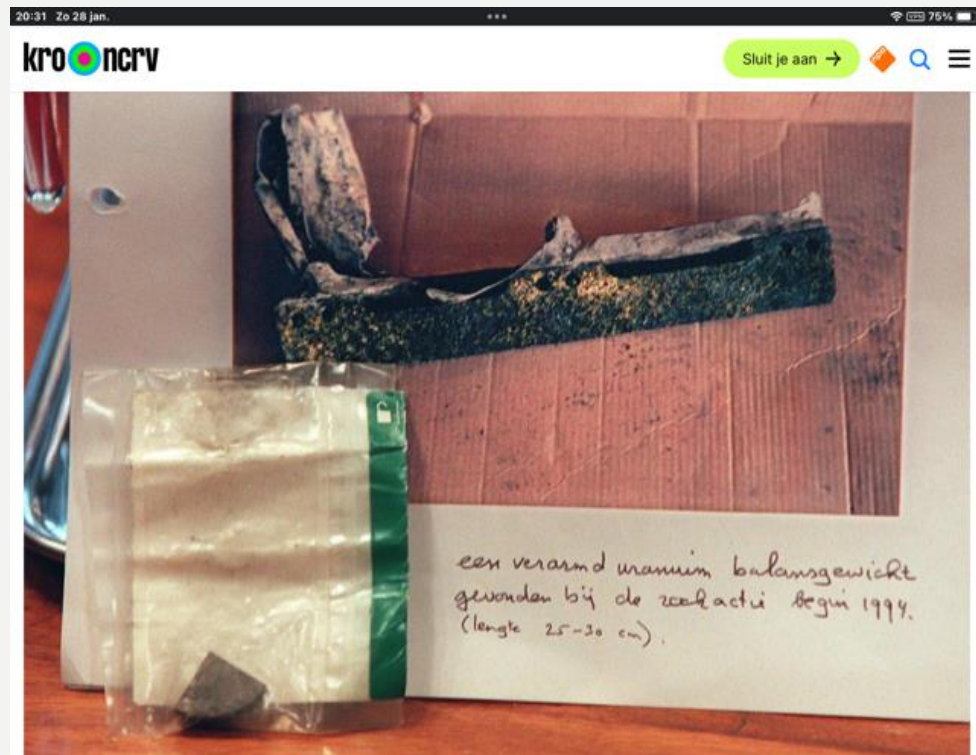
WAAROM INTERESSE?

- ONDERZOEKER IN VLIETRAMP BIJLMERMEER IN 1992
- VONDST VERARMDE URANIUM BALANSGEWICHTEN 3^E DAG NA ONGEVAL
- CONDITIE: VRIJWEL ONBESCHADIGD
- VERBRANDT NIET IN EEN POST CRASH FIRE (22 VAN 41 GEVALLEN VAN 64 HULL LOSSES).
- CA 152 KG: NOOIT TERUG GEVONDEN
- GEEN RISICO VOOR DE VOLKSGEZONDHEID... (RVDL EN MIN VROM)
- WEL EEN RISICO ALS JE DAT NIET ZORGVULDIG COMMUNICEERT?

TOCH WERD HET EEN MAATSCHAPPELIJK PROBLEEM

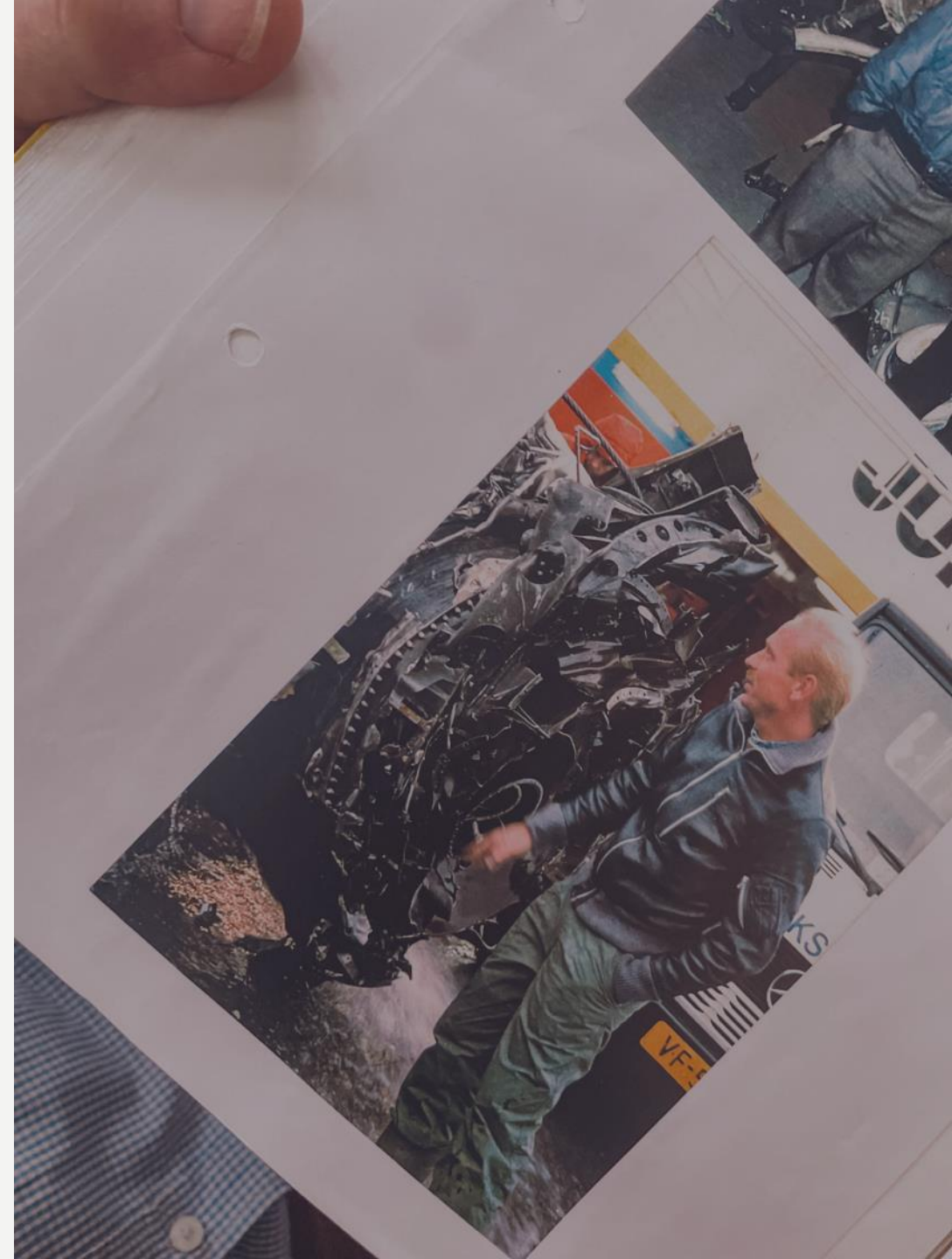
- Waarom werd het een probleem?
- ICAO Annex 13 ongevalenonderzoek is een gesloten onderzoek
- Risico beleving van mensen?
- Berichtgeving in media?
- Uitvergroting van risico's?
- Elkaar versterkende factoren?
- Media en politiek?

PARADOX VAN PRUIS

- 2023: risico catastrofaal ongeval 1 op 11 miljoen vluchten
- 1992: ca 1 op 3 miljoen vluchten of slechter
- Direct na ramp: ...1 op 300.000 vluchten (2 of 3 crashes voorzien)
- Vliegtuig aan de grond houden?
- Publiek blijft vliegen... geen vragen: **vertrouwen in overheid**

- Verarmd uranium: alle experts aanwezig: **geen** risico dat je doodgaat, het risico is verwaarloosbaar, geen risico volksgezondheid
- De pleuris breekt uit: **wantrouwen in overheid**

EEN GECONSTRUEERD VERHAAL?

- EL AL 1862: technisch falen van motorophanging
- Vliegtuigongeval: voedingsbodem speculatie en complotten
- Samenwerking sommige journalisten/dagbladen met belangengroepen (WVB)
- Na 1 jaar: Gezondheidsklachten
- Kranten: vervoer giftige stoffen
- Ziekte niet door vliegtuig, maar deel lading onbekend
- *Trouw* oktober 1993 en 1997: Onthulling Verarmd uranium
- *NRC* 1998: Onthulling Grondstof voor zenuwgas
- Privé onderzoeken naar verarmd uranium (st LAKA, Visie, etc)
- *Trouw*: Onthulling lading moet nucleair zijn geweest

The image shows a screenshot of a news article from the Dutch newspaper *Trouw*. The article title is "Lading El Al-Boeing nucleair Grondmonsters tonen aan dat stoffen uit jumbo voor bijzonder militair gebruik waren". The text discusses the discovery of nuclear materials in the soil near the Bijlmer airport, linking them to the El Al Boeing plane crash. The author is Vincent Dekker, and the article was published on October 1, 1998.

Trouw
DUURZAAMHEID&ECONOMIE RELIGIE&FILOSOFIE OPINIE SPORT CULTU

Lading El Al-Boeing nucleair Grondmonsters tonen aan dat stoffen uit jumbo voor bijzonder militair gebruik waren

AMSTERDAM - Bij de Bijlmer-ramp zijn stoffen vrijgekomen die vrijwel uitsluitend in samenhang met uranium en plutonium worden gebruikt. De stoffen zijn niet te vinden op de vrachtlijsten van de El Al-Boeing, maar door Zweedse en Nederlandse laboratoria aangetroffen in monsters Bijlmer-grond en stof uit de hangar waar de Boeingsdelen werden verzameld.

VINCENT DEKKER 1 oktober 1998, 00:00

7 JAREN VAN KAMERVVRAGEN: PARLEMENTAIRE ENQUETE

- Collectieve verontwaardiging, 'onder de pet houden'
- Ondervragers worden *inquisiteurs*
- Getuigen worden *verdachten*
- Nederland volgt met spanning de ondervragingen

- Resultaten parlementaire enquête...volgende sheet.....

RESULTATEN ENQUETE

- Geen giftige lading
- Geen wapens
- Geen explosieven
- Geen rol geheime diensten
- Geen directe relatie tussen ramp en gezondheidsklachten
- Medisch onderzoek:
- *Mogelijk wel individuele gezondheidsklachten*
- *Mogelijk PTSS gerelateerde problematiek*

JAREN VAN ONZEKERHEID EN VERONTRUSTING

- Bijlmerzieken: relatie met giftige stoffen
- Bewoners: PTSS achtige klachten verontwaardigd van de hand
- De lading-mysteries worden maar niet opgelost
- Onthullingen dagbladen en trage / onsamenhangende reactie van overheid
- Uitkomst PEC 1999: schril contrast met opgewonden media berichtgeving van na de crash
- Jaren gewekte indruk: er moet een verband zijn tussen ziekten en de vliegramp.....

WELKE RELATIE?

- Media: er bestaat een relatie tussen de ramp en de gezondheidsklachten, dus tussen het gif en de doofpot;
- Terugkijkend..
- Is dat verband niet omgekeerd?
- Zijn mensen ziek geworden onder invloed van berichtgeving?

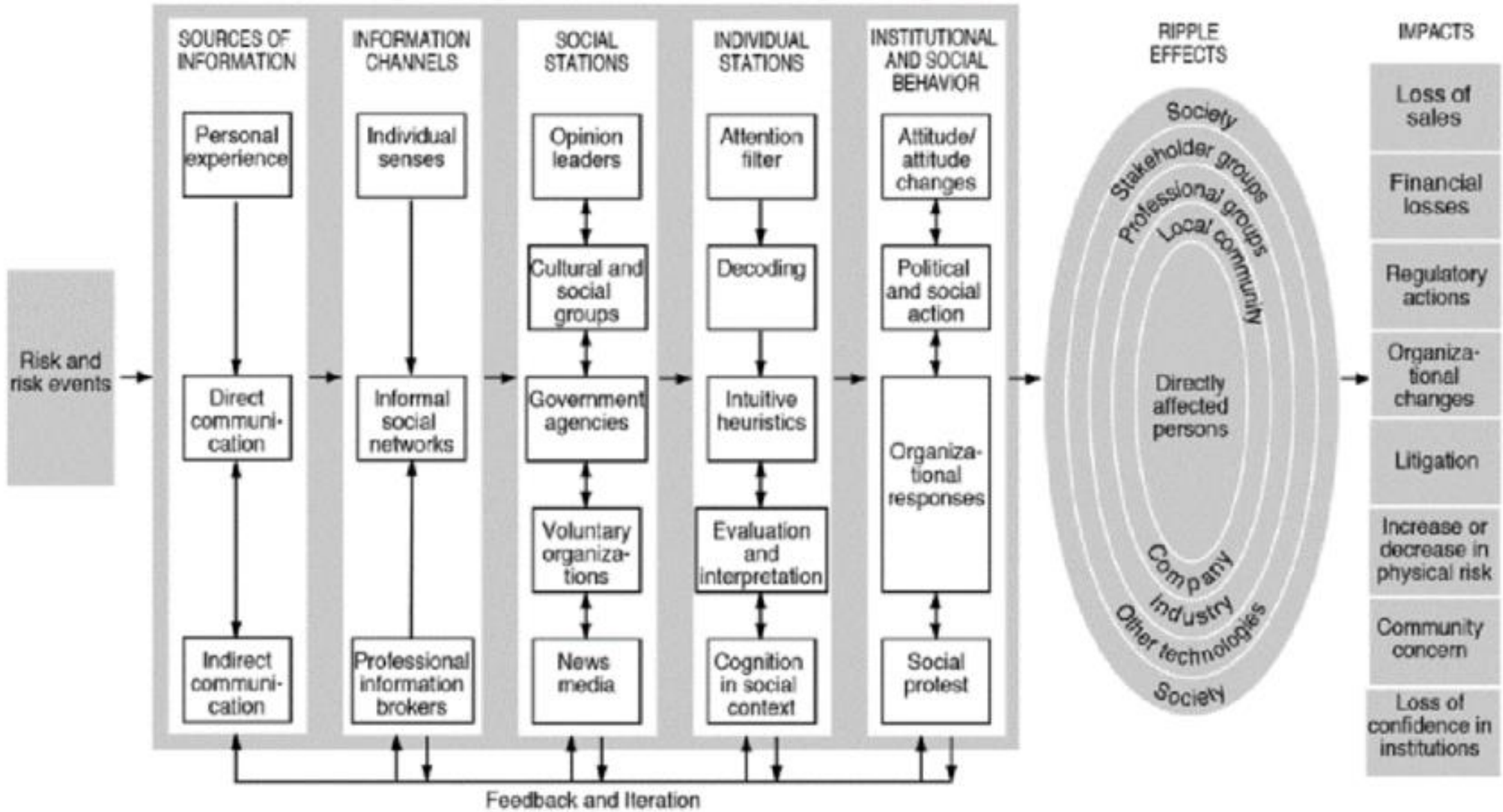
DE VRAAG MOET GESTELD WORDEN...

- In het gif-dooftot-master-frame zoals door de media gepresenteerd (*frame = collectieve voorstelling*)
- Zijn mensen ziek geworden van de ramp.....?
- Of
- Zijn ze ziek geworden van het nieuws over de ramp?

MEDIA EN RISICO AMPLIFICATIE

- Niet risico van aan en uitvliegroutes boven bevolkt gebied, of 20 jaar problemen met de ophanging van Boeing 747 motoren, maar
- Gezondheidsrisico's boven aan de lijst
- Uitvergroting bepaald risico:
- **Social amplification of risk**
- Bepaalde risico's uitvergroot, andere niet
- Media aanjagende rol?

AMPLIFICATION AND ATTENUATION

TOON VAN DE MEDIA ESSENTIEEL

Omvang, intensiteit, toonzetting, woordgebruik, invalshoek, context

Uitgebreide media aandacht, meer verontrusting, reactie overheid

....een zichzelf versterkend proces

Verontwaardiging, er moeten koppen rollen, filters vallen weg, nieuwe feiten, confirmation bias

Nadruk op zeldzame afwijkingen (niet alledaagse risico's)

Geen nuance maar: angst, woede en verontwaardiging

Self-referential optreden: berichten van elkaar overnemen

AANDACHT GAAT NAAR:

- Bronnen die alarm slaan,
- Niet naar geruststellende berichten of experts
- Extreme standpunten in plaats van gematigde
- Worst case scenario, ook al zijn de risico's klein

- Risk-controverse (risk is low...outrage is high), zero-risk is onmogelijk:
- Wel ingrijpen: bevestiging ernst risico's van een probleem
- Niet ingrijpen: vertrouwenscrises en doofpot constructie
- **Geboorte van een schandaal (waakhondfunctie media):** *inschatting risico verdwijnt naar de achtergrond*

Het ontstaan van syndromen

- Slachtoffers voeden de media
- Meer angst en onzekerheid
- Slachtoffers acute stress die overgaat in PTSS
- Obsessiviteit, emotionele vervlakking, slapeloosheid, concentratie problemen, toeschrijven klachten eerder aan de ramp (bv gif) dan PTSS
- Arts: klachten 'niet specifiek'
- Neiging om ziektebeeld te clusteren (Bijlmerziekte, golfoorlogsyndroom, soldatenhart)
- Lichamelijk onverklaarbare klachten

VERVOLG

- Mogelijk clustering: mass sociogenic illness
- Groepen mensen denken dat ze van hetzelfde ziek zijn (de ramp)
- Groepen mensen: collectief gevoel angst, onzekerheid gebrek aan erkenning
- Onderzoeken hebben een 'averechtse werking'
- Ontstaan complottheorieën
- Vijandige houding overheid en zelfs medische wereld
- Interessant voor media: nieuwe ziekten

BIJLMERSYNDROOM

- Eerst Bijlmerbewoners zelf en hulpverleners
- Later passanten 'in de buurt'
- Medewerkers puin opruiming-bedrijf
- Vanaf 1998: medewerkers in hangar 8
- Zelfs klachten van mensen die nooit in de buurt waren
- Geen causaal verband tussen klachten en ramp te vinden
- Ongerustheid neem toe
- Lange nasleep rampleidt tot klachten?
- Functioneel somatisch syndroom
- 1 ziektegeval leidt tot hausse aan klachten?

MEDIA HYPES MAART EN APRIL 1998:

- Verarmd uranium balansgewichten
- Grondstof voor Sarin (zenuwgas)
- Media creëren nieuwsgolf met follow-up klachten
- Bewoners: 'onze verhalen zijn nooit geloofd'
- Bevolking 'om de tuin geleid'
- Ziekmakend gif uit Boeing is in de doofpot gestopt
- Reeks doofpotten rondom de overheid
- Bijlmerziekten, Bijlmerslachtoffers, gif, straling, kankerverwekkend, wantrouwen, argwaan, frustratie, mysteries, geheimzinnig, onverklaarbaar, enzovoort
- **GIF-DOOFPOT**-frame wordt alleen maar versterkt

AMC EN RIVM ONDERZOEK

- RIVM (1999): risico verarmd uranium: verwaarloosbaar klein
- AMC (2004): geen clusters van klachten
- Reactie Bijlmerbewoners: men weigert onze klachten serieus in behandeling te nemen

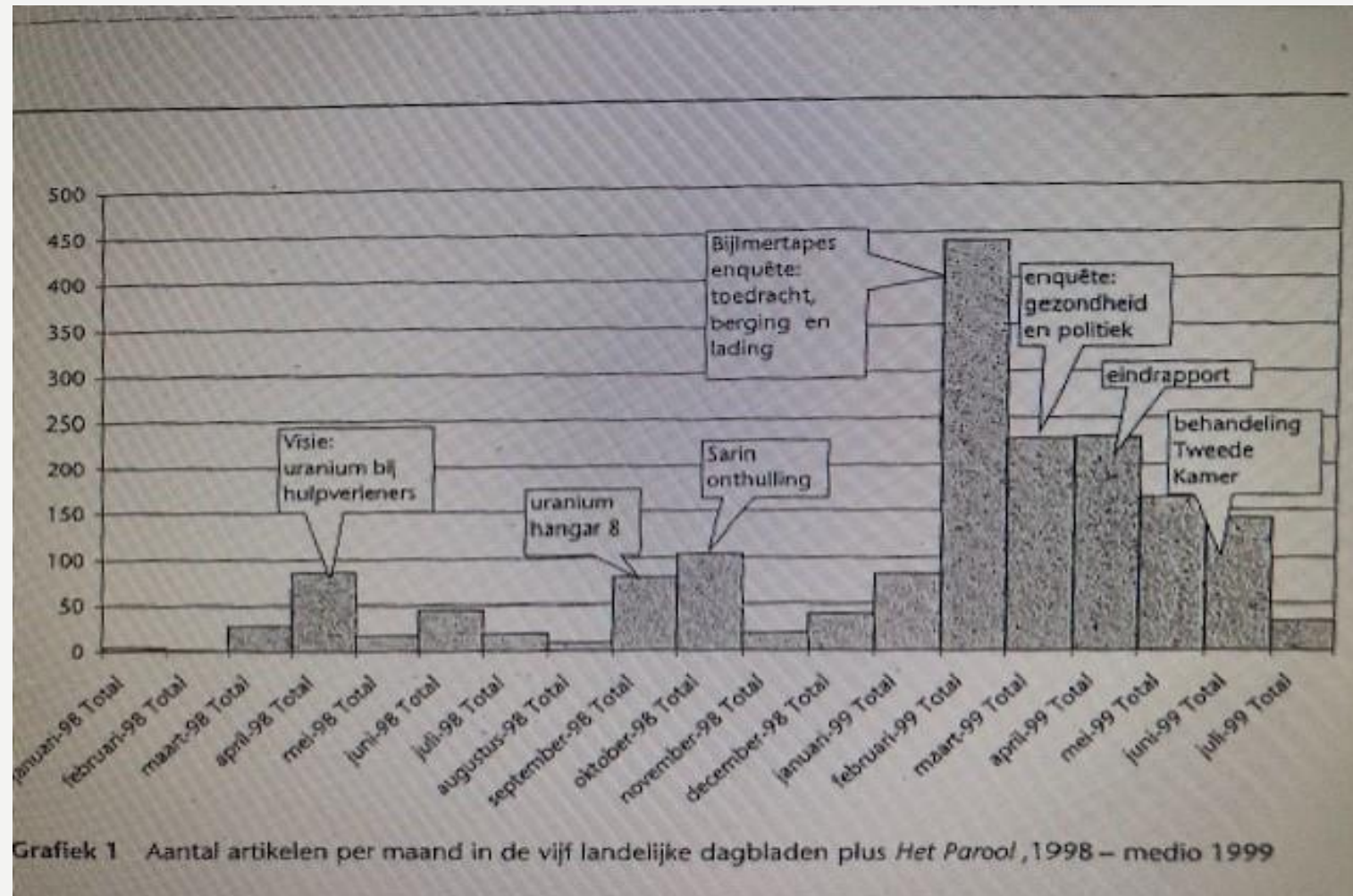
PARLEMENTAIRE ENQUETE 1999

- Gif-doofpot frame staat centraal
- Bijlmer Tapes: 'onder de pet houden' (uitgeladen lading)
- Woede in de media: '6 jaar belazerd'
- Collectieve verontwaardiging in media

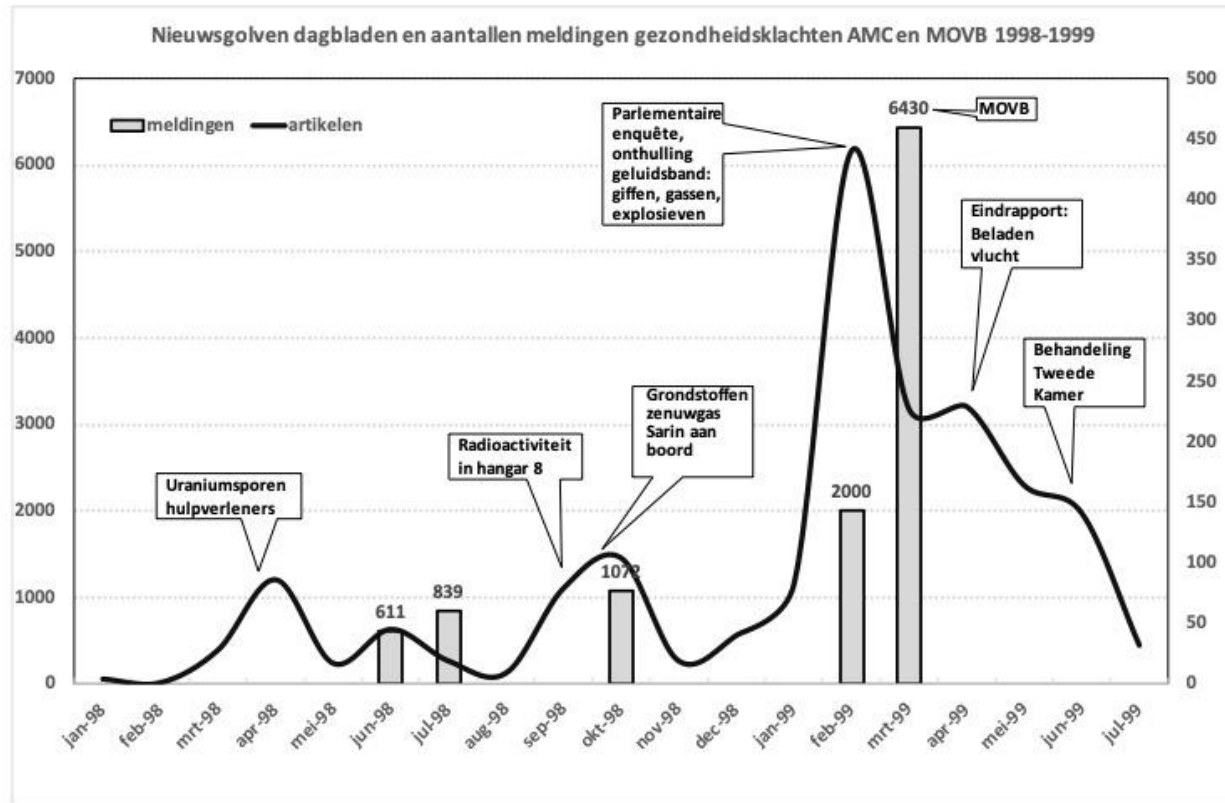

HvN Parlementaire enquête Bijlmer ramp 1998

KRANTENARTIKELLEN PER MAAND 1998-1999

VERONTRUSTENDE MEDIABERICHTGEVING: STEEDS MEER 'BIJLMERZIEKEN.'

Lading El Al-Boeing nucleair Grondmonsters tonen aan dat stoffen uit jumbo voor bijzonder militair gebruik waren

AMSTERDAM - Bij de Bijlmerramp zijn stoffen vrijgekomen die vrijwel uitsluitend in samenhang met uranium en plutonium worden gebruikt. De stoffen zijn niet te vinden op de vrachtlijsten van de El Al-Boeing, maar door Zweedse en Nederlandse laboratoria aangetroffen in monsters Bijlmer-grond en stof uit de hangar waar de Boeinglydelen werden verzameld.

HET GIF-IN-DE-DOOFPOT- FRAME

- de giftige lading van de Boeing (inclusief verarmd uranium) is de belangrijkste oorzaak van de vele gezondheidsklachten;
- de getroffen en zijn jarenlang om de tuin geleid, hun klachten werden niet serieus genomen;
- de overheid heeft allerlei informatie achtergehouden, dan wel geen pogingen gedaan de waarheid over de lading te achterhalen;
- er is sprake van een reeks van doofpotten rond de vliegramp die heeft geleid tot een vertrouwensbreuk tussen Bijlmergetroffenen en de overheid.

DE BIJLMERRAMP DERTIG JAAR LATER

- Project [Rampvlucht van KRO-NCRV](#)
- De onopgeloste mysteries van de Bijlmerramp
- Déjà vu: mannen in witte pakken, de Mossad, verarmd uranium, Sarin
- Onderzoeksjournalisten zijn de grote helden
- Gezondheidsklachten door gifstoffen
- Allemaal nooit opgehelderd?
- Er is ook een heel andere lezing van de nasleep van de ramp

The screenshot shows the KRO-NCRV website interface. At the top, there is a navigation bar with the KRO-NCRV logo on the left and a search bar on the right. Below the navigation bar, there is a main header area with a large image of a man and a woman looking at a digital reconstruction of a destroyed building. The word 'RAMPVLUCHT' is written in large, bold, white letters across the image. Below the image, the title 'Rampvlucht' is displayed in a large, bold, black font. Underneath the title, there is a short description in smaller text: 'In *Rampvlucht* werpen een [dramaserie](#), [documentaire](#), [podcast](#) en [digitale reconstructie](#) een nieuwe blik op een van de meest controversiële vliegcrashes van de twintigste eeuw: de Bijlmervliegcrash.'

Onverklaarbaar ziek na Bijlmervliegcrash

kro ncrv

Honderden mensen worden onverklaarbaar ziek na de vliegcrash in de Bijlmer. Veel mensen krijgen last van fysieke klachten zoals pijn, vermoeidheid, chronische luchtweginfecties, maag- en darmklachten en impotentie. Daarnaast stijgt het aantal miskramen en mensen met kanker sinds de bewuste dag van de ramp. In onderzoeken die volgden na de Bijlmervliegcrash, werd vrijwel alleen naar psychische klachten gevraagd, klachten als slaapproblemen, angst en depressieve gevoelens. Hierover heerste onder de betrokkenen veel ontevredenheid; zij voelden zich niet gehoord.

SCHANDAALCONSTRUCTIE EEN SOCIOLOGISCH PERSPECTIEF

- Er moet een schandaal van worden gemaakt
- Het masterframe: mensen ziek door giftige stoffen
- Maar zonder Bijlmerzieken geen schandaal
- De schandaalvertakkingen, de doofpot en de jacht op de lading
- Het schandaal krijgt een eigen dynamiek
- Interactie media, politiek en stakeholders
- Dertig jaar later masterframe nog compleet intact
- De-constructie en reframe?
- Geen onderzoek is olie op het vuur, wel onderzoek doen ook.
Dilemma

SCHIPHOLLEN

Doofpot Bijlmerkamp moet open na 30 jaar

door SchipholWatch op 2 oktober 2022

7 Reacties

In januari 2017 werden een aantal stukken overheidsarchivalia over de Bijlmerkamp openbaar gemaakt. De Rijksluchvaartdienst heeft de meeste stukken echter voor 70 jaar achter slot en grendel laten zetten. Op z'n vroegst worden ze openbaar in 2062.

WOENSDAG 17 FEBRUARI 1999

Informatie lading El Al-Boeing is van groot belang

OPENENING ARCHIEVEN VLIETRAMP

- Opgeslagen bij Nationaal Archief
- Luchtvaartveiligheid
- Motie Omtzigt 2^e kamer
- Advies College Overheid en Informatiehuishouding
- Advies aan 2^e kamer en regering
- Journalisten en kamer: geheimhouding stukken
- Uitspraak Europese Hof MHI 7

HULP AANGEBODEN OPLOSSEN MYSTERIES OF HYSTERIE?

- Documentaire Murky Skies
- KRO-NCRV Documentaire Rampvlucht
- Correspondentie met Beatrice de Graaf
- Recensies Going Down Going Down
- Onbegonnen werk?

GEEST TERUG IN DE FLES?

EEN VOLLEDIGE, SPANNENDE EN ONTHUTSENDE RECONSTRUCTIE

Op 4 oktober 1992 stort een Israëlische vrachtmbo neer in de Amsterdamse Bijlmer, boven op de flats Groeneveen en Klein Kruitberg. Er zijn 43 doden. Al snel wordt het *Trouw*-journalist Vincent Dekker duidelijk dat de overheid, en in het bijzonder de Rijksluchtvaartdienst, veel feiten over de ramp verzwijgt, ontkent of zelfs verdraait. In de vele primers die volgen meldt hij hoe Schiphol door watersporters is gewaarschuwd, waarom agenten en brandweerlieden het toestel op plaatsen hebben gezien waar het volgens de RLD niet is geweest, dat de El Al-machine duizenden kilo's gevaarlijke chemicaliën aan boord had en hoe geheimzinnige mannen in witte pakken de nacht na de ramp veel materiaal ongezien hebben afgevoerd.

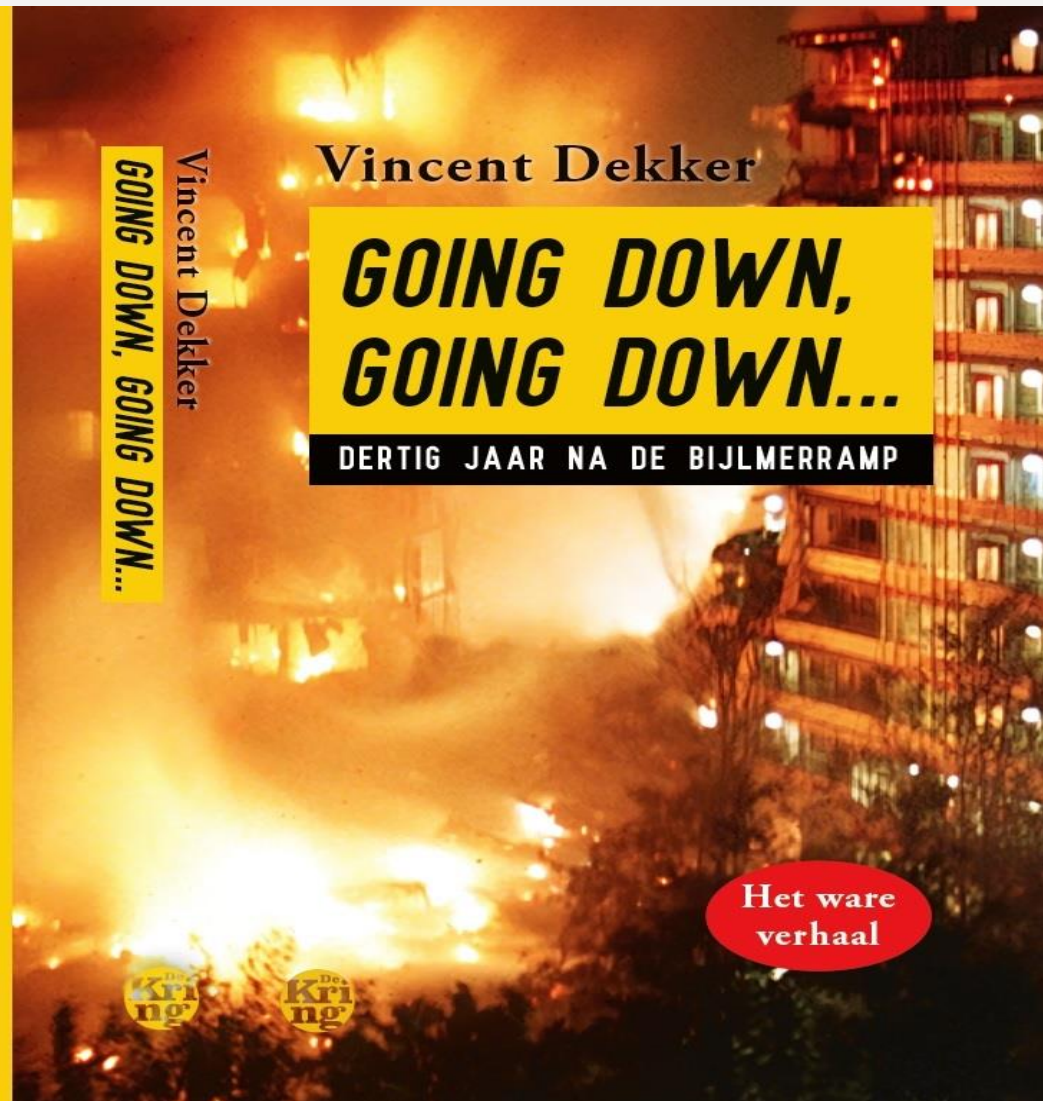
Bijlmer-bewoners en hulpverleners krijgen na de ramp gezondheidsklachten. Kamerleden krijgen de onderste steen niet boven. Ook de parlementaire enquête uit 1998-1999 levert geen eenduidig beeld op. In 2017 krijgt Vincent Dekker de verbijsterende notulen van de ministerraadsvergaderingen ten tijde van de ramp onder ogen.

Going down, going down... bevat een onthullende reconstructie van de Bijlmerramp, geschreven door de journalist die al dertig jaar boven op de zaak zit.

Vincent Dekker (1951) werkte dertig jaar bij *Trouw*. Blogt nu al tien jaar over duurzame energie en schreef er het boek *Duurzaam – denken doen en schrijven* over. Houdt zich nog altijd bezig met het ontrafelen van alle mysteries rond de Bijlmerramp.

Uitgeverij De Kring

**Zelfcorrigerend
vermogen van
nieuwsbladen?**

**Als de emotie hoog is
doen rationale
argumenten en
bewijsvoering er
eigenlijk niet meer toe**

Klokkenluider?

**Een artikel in
“de correspondent”**

**Willen we wel?
Brood en Spelen?**